

Det kongelige helse og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Helse- og omsorgsdepartementet	
Saksnr.: 200502859	Dok.nr.: 70
Arkivkode: 550	Journ.dato: 3/11/05
Avd.: KTA3	Saksbeh.: HL
U.off.:	

Oslo, 31. oktober 2005

Deres referanse: 200502859/CR

Høringsuttalelse fra Juss-Buss til NOU 2005:11 "Det offentlige engasjement på tannhelsefeltet"

Vi viser til departementets høringsbrev av 24.06.05. Juss-Buss har følgende merknader.

Generelt

Juss-Buss tar årlig i mot en rekke henvendelser fra sosialhjelpsmottakere. I fjor behandlet vi 132 sosial saker, hovedsakelig etter kapitel fem i sosialtjenesteloven som gjelder økonomisk stønad. I Juss-Buss har vi gjennom en årrekke gjort oss mange erfaringer som vil komme til uttrykk i denne høringsuttalelsen. Våre øvrige klienter er også i hovedsak personer med lave inntekter. Juss-Buss ønsker derfor å kommentere utvalgets vurderinger og tilrådninger for personer med svært lav inntekt. Det er på dette området vi har særlig kompetanse.

Personer med svært lav inntekt

Juss-Buss deler utvalgets syn når de sier at de ser svært alvorlig på at økonomiske forhold skal være avgjørende for mulighetene til god tannhelse. Juss-Buss er også enig med utvalget når de går inn for en generell ordning med offentlig finansierte tannhelsetjenester til personer med svært lav inntekt. Juss-Buss stiller seg imidlertid svært kritisk til avgrensningen av hvilke lavtlønnede som havner innenfor ordningen med offentlig finansierte tannhelsetjenester.

Juss-Buss mener prinsipielt sett at det er feil at utgifter til helsetjenester dekkes over sosialstønadsbudsjettet. Sosialtjenestelovens formålsbestemmelse er taus hva angår helsetjenester til sosialhjelpsmottakere. Det er likevel mulig ved en ganske utvidende tolkning, å komme til at helsefremme faller innenfor formålsbestemmelsen. I NOU 2004: 18 om helhet og plan i sosial og helsetjenestene tas riktignok "fremme av folkehelse" inn i formålsbestemmelsen. Det er imidlertid svært usikkert om det blir stående slik i vedtatt form. Det er problematisk at formålsbestemmelsen er taus om helseformål når tannhelse skal dekkes etter loven. Formålsbestemmelsen anvendes i tolkningen av de ulike rettighetsbestemmelsene. Videre er det slik at sosialstønadsbudsjettet er lite nok i de fleste kommuner. Dekning av tannhelse bør derfor holdes utenfor budsjettet. Utgifter til tannhelsetjenester er ofte dyre og uforutsigbare og vanskelige og kalkulere inn. Endelig er det slik at det er store forskjeller fra fylke til fylke og kommune til kommune når det gjelder utbetaling til av sosialhjelp. Det kan føre til at det blir ulike normer i landet for når tannbehandling ytes. Offentlig finansierte tannhelsetjenester beregnet på en annen måte enn ved å legge innvilgede sosialvedtak til grunn vil bidra til økt likebehandling. Juss-Buss mener derfor prinsipielt sett at utgifter til helsetjenester bør holdes atskilt fra sosialstønadsbudsjettet.

Utvalgets flertall går inn for at en generell rett til offentlig finansierte tannhelsetjenester skal gå til de personer som mottar stønad til livsopphold over en periode på minst seks måneder. Dette er som mindretallet sier en upresis og tilfeldig vurdering. Juss-Buss ser flere problemer med en slik avgrensning.

For det første er det problematisk å legge til grunn en norm som belager seg på vedtak fra sosialtjenesten. Mottagere av sosialstøtte defineres som en svak gruppe. Sosialtjenesten har mye makt som kan misbrukes. Loven har ikke klare rettighetsbestemmelser. Den er tvert imot meget skjønnsmessig. Det er forskjeller fra fylke til fylke og fra kommune til kommune når det gjelder praksisen for hvem som får støtte. Det er også slik at praksisen for hvilke vedtak som omgjøres varierer. Dette henger sammen med at fylkesmannen bare kan prøve skjønnet dersom det er åpenbart urimelig. I tilfeller der skjønnet er klart urimelig vil vedtaket bli stående. Det finnes ingen retningslinjer som sier når et vedtak er åpenbart urimelig. Vi har derfor god grunn til å anta at praksisen for hva som er åpenbart urimelig varierer fra fylke til fylke og fra kommune til kommune. Dette står i konflikt med det forvaltningsrettlige likebehandlingsprinsipp. Videre er det slik at noen søkere avvises uten å få saken sin behandlet. Andre får muntlige avslag. Dette er problematisk fordi søkerne da ikke har noe grunnlag å basere klagen sin på. Flere sosialkontor følger også den praksis at de stenger ute vanskelige klienter i kortere eller lengre perioder. Dette innebærer at klienter som har krav på støtte ikke får det. Slik Juss-Buss ser det er sosialhjelpsmottakernes rettsikkerhet dårlig ivaretatt. Derfor er det betenkelig å legge til grunn en norm for tannbehandling som baserer seg på vedtak fra sosialtjenesten.

For det andre er ordlyden i forslaget upresis. Hva som ligger i ”over en periode på minst seks måneder” er uklart. Det er nærliggende å forstå det slik at personen må motta støtte til livsopphold sammenhengende i seks måneder. Denne ordningen fanger ikke opp de mottakere som er mer eller mindre faste sosialklienter, men som innimellom havner over norm av forskjellige grunner, eksempelvis fordi de får etterbetaling på skatten. Videre er det et spørsmål om hvordan man skal behandle de som har fått avslag, når klagebehandlingen tar flere måneder. Det kan være flere vedtak innenfor en seks måneders periode som klages inn. Det oppstår spørsmål om hvordan de som glemmer å søke, skal behandles. Det er mange personer innefor sosialhjelpsmottager gruppen som i perioder enten er psykisk syke, rusa, eller av andre årsaker ikke oppsøker sosialkontoret. Det finnes grupper som avvises eller utestenges. Disse vil falle utenfor. Juss-Buss mener det vil oppstå en rekke problemer med å legge utvalgets avgrensning til grunn.

Vårt utgangspunkt er at mange flere enn de som havner innenfor utvalgets grense, bør ha rett til offentlig finansierte tannhelsetjenester. Grupper med svært lav inntekt, som unntaksvis må søke sosialhjelp vil ikke bli omfattet av utvalgets forslag. For en enslig person som sitter igjen med kr 4141,- etter at strøm og husleie er betalt, vil ikke ha krav på sosialstøtte fordi den statlige veiledende retningslinjen for utmåling av stønad til livsopphold til enslige er 4140,- kr. Beløpet kan varie noe fra kommune til kommune, men legges slavisk til grunn. Beløpet på kr 4141,- skal dekke alle utgifter til mat, klær, telefonregninger, gjeld og lignende. Denne gruppen vil ikke ha krav på sosialstøtte og derfor falle utenfor ordningen med rett til offentlig finansierte tannhelsetjenester. Disse vil allikevel ha store problemer med å dekke en tannlegeregning, uansett størrelse. Denne gruppen er henvist til å søke støtte til dekning av tannlegeutgifter etter sosialtjenesteloven § 5-2. Denne bestemmelsen har et mye svakere rettighetspreg enn § 5-1. § 5-2 er en kan regel. Det betyr at sosialtjenesten kan yte støtte dersom vilkårene i bestemmelsen er oppfylt. Støtte etter § 5-2 avhenger som regel av budsjettmessige begrensninger enn reelt skjønn. Det blir i for liten grad ytt støtte etter denne bestemmelsen. Dermed oppstår det en gruppe med mennesker som har en inntekt rett over normen og opp til en viss inntekt, som ikke har råd til å gå til tannlegen og som ikke får noe offentlig støtte til dette. De står dermed uten

et tannhelsetilbud. Personer i denne gruppen vil statistisk sett stå i fare for å bli avhengige av sosialhjelp senere. God tannhelse kan være med på å forebygge dette.

Utvalget viser til at sosialtjenesten ovenfor klienter som ikke mottar støtte i 6 måneder sammenhengende har plikt til å inkludere utgifter til nødvendig konserverende eller kurativ tannbehandling ved vurdering av stønadsbehovet jf rundskriv 1-34/2001 til sostjl. §5-1. Men i praksis viser det seg at disse utgiftene sjelden dekkes, dette illustreres ved at helseministeren i sommer måtte gå ut offentlig og bekrefte at disse utgiftene skulle dekkes. § 5-1 er skjønnsmessig og i beste fall oppfatter ikke sosialtjenesten rundskrivene som klare. I verste fall er det slik at sosialtjenesten ikke respekterer rundskrivnes ordlyd. Dette viser at behovet for at også disse mottakerne av sosialhjelp inkluderes i en ordning om offentlig finansierte tannhelsetjenester.

God tannhelse er generelt viktig for livskvaliteten. Videre er det en forutsetning for å fungere sosialt og for å komme inn på arbeidsmarkedet. Det vil kunne hindre folk i å komme i en vanskelig økonomisk situasjon. Det vil også kunne hjelpe folk som er i en slik situasjon, ut av den.

Juss-Buss ville foretrukket en inntekts og formuesgrense som kriterium. Dette er retts teknisk en mye bedre løsning fordi det er en mye klarere avgrensning, som ikke avhenger av flere faktorer. Den er også mye mer forutsigbar både for klienten og for det offentlige. Man slipper også å involvere sosialtjenesten. En inntektsgrense vil også være med på sikre at det forvaltningsmessige kravet til likebehandling blir fulgt i hele landet.

De undertegnede er medarbeidere i Sosial, trygde- og arbeidsrettsgruppa ved Juss-Buss.

Med vennlig hilsen
for Juss-Buss

Øyvind Bratlien

Karoline Ramdal

Siri K. Ravnstad